

Forum Standaardisatie

Wilhelmina v Pruisenweg 52
2595 AN Den Haag
Postbus 96810
2509 EJ Den Haag
www.forumstandaardisatie.nl

notitie

FORUM STANDAARDISATIE

Bijlagen:	geen		
Aan:	Forum Standaardisatie		
Van:	Ludwig Oberendorff		
Datum:	6 juni 2014	Versie	1.0
Betreft:	Verslag doeltreffendheid en effecten College en Forum Standaardisatie"		

U wordt verzocht kennis te nemen van deze notitie

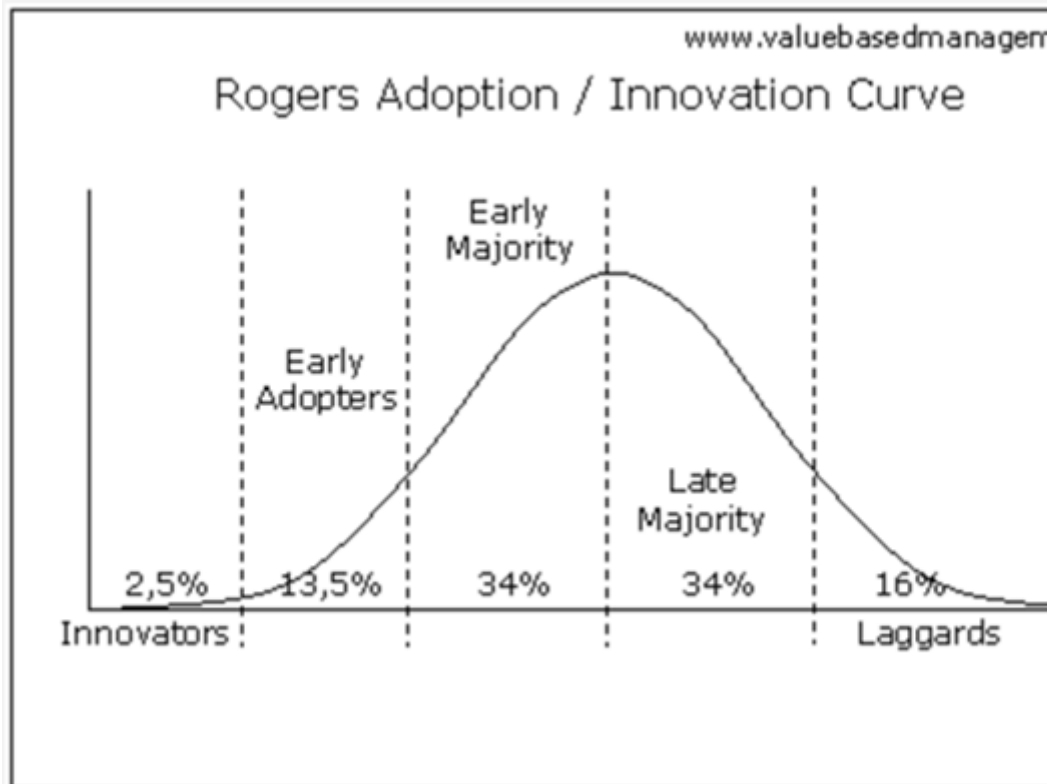
Conform artikel 4 van het Instellingsbesluit College en Forum Standaardisatie 2012 "brengt het College Standaardisatie uiterlijk 31 december 2014 verslag uit aan de minister van Economische Zaken over de doeltreffendheid en effecten van de werkzaamheden van het College en Forum."

Overwegingen vooraf

Bij het beschrijven van de doeltreffendheid en effecten moet onderkend worden dat standaardisatie een proces van lange adem is. Dat speelt niet alleen bij de overheid, maar ook in de private sector. De implementatie van uiterst succesvolle internationale standaarden als de EAN-streepjescode (o.a. detailhandel) en de EDIFACT-standaard (o.a. elektronische berichten bij containervervoer) heeft bij elk meer dan 20 jaar gevegd. Het proces van standaardisatie kan inzichtelijk worden gemaakt met de adoptiecurve van Rogers (zie figuur). Daarin worden 5 fasen onderscheiden. Het College en het Forum hebben er voor gekozen om hun inzet vooral te richten op relevante standaarden, die nog vroeg in de adoptiecurve zitten. Daar heeft status geven aan een standaard de grootste toegevoegde waarde. Maar daar is ook de meeste weerstand te ondervinden. Die keuze heeft invloed op de snelheid van adoptie. Vaak zijn het de innovators en early adopters die voorstellen om een standaard te laten toetsen voor de pas-toe-of-leg-uit lijst.

Bij de beoordeling van resultaten en effecten is het van belang te onderkennen dat het meten van het navolgen van Collegebesluiten pas zin kreeg toen er een bredere, goede lijst met open standaarden beschikbaar was (eind 2010) en de onderscheiden doelgroepen ook bekend waren met het bestaan van die lijsten en de daaraan toegekende status (2012).

De adoptiecurve van Rogers

Op grond van deze overwegingen wordt voor de impact van Collegebesluiten een drietal periodes onderscheiden:

1. De opstartfase (2006-2010)
2. Van lijsten naar adoptie (2011-2014)
3. Van adoptie naar brede toepassing (2015-2017)

Ad 1. De opstartfase 2006-2010

In de opstartfase werd accent gelegd op de ontwikkeling van een degelijke, onafhankelijke open procedure en de ontwikkeling van een eerste pas-toe-of-leg-uit lijst met concrete open standaarden met overheidsbrede werking. Op de eerste lijst (2008) stonden 8 open standaarden. Eind 2010 waren dat er 17. Daarnaast werd begonnen met een lijst met gangbare open standaarden, die al breed in de markt worden aangeboden. In deze eerste periode werd in het kader van de denktankfunctie van het Forum een aantal vernieuwende onderzoeken verricht op het gebied van interoperabiliteit en werd onderzoek gedaan naar mogelijke adoptiestrategieën. Dit vond plaats in het kader van de uitvoering van kabinetsbeleid dat overheidsorganisaties bij aanbestedingen van ICT-diensten en -systemen relevante open standaarden moeten vragen (pas-toe-of-leg-uit-beleid, onderdeel van het actieplan Nederland Open Verbinding, 2008-2011).

Ad 2. Van lijsten naar adoptie (2011-2014)

In deze periode werden de lijsten met open standaarden verder uitgebouwd. Medio 2014 staan er 33 standaarden op de pas-toe-of-leg-uit lijst. Gestandaardiseerde voorzieningen zijn ook cruciaal voor interoperabiliteit en zijn veelal gebaseerd op open standaarden. Daarom werd een procedure voor het status geven aan generieke voorzieningen ontwikkeld en beproefd. Van het voormalige programmabureau Nederland Open in Verbinding werden taken gericht op promotie en adoptie van open standaarden overgenomen. Dat werd in deze periode een kernactiviteit van het Forum. Bij de adoptieactiviteiten werd focus gegeven aan beveiligingsstandaarden en aan standaarden voor generieke overheidsvoorzieningen (iNUP). De internationale activiteiten werden aanzienlijk uitgebreid. Veel gebruikte handreikingen werden gemaakt om overheden en marktpartijen te helpen bij het professioneel beheren van open standaarden en bij de keuze voor bepaalde authenticatiemiddelen op grond van een classificatie van betrouwbaarheidsniveaus voor bepaalde overheidsdiensten. Via vraagsturing werden onderzoek gedaan naar specifieke interoperabiliteitsonderwerpen, zoals een analyse vanuit de vraagzijde van risico's bij online overheidsdiensten; technische en juridische aspecten van open data; het beheer van open standaarden; de vindbaarheid van gegevens uit basisregistraties (stelselcatalogus); en het identificeren van besparingsmogelijkheden door standaardisatie (standaardisatiescan). Een overzicht van de resultaten en effecten in deze periode wordt hieronder gegeven.

Ad 3. Van adoptie naar brede toepassing (zie aan het eind van deze notitie)**Resultaten en effecten College en Forum Standaardisatie 2012-2014**

De activiteiten van Forum en College in 2012-2014 zijn te karakteriseren als passend bij de fase van early majority in het adoptiemodel van Rogers. Er is groeiende belangstelling voor het gebruik van open standaarden bij overheidsorganisaties en bij het bedrijfsleven. Een belangrijke driver is de wereldwijde, explosieve groei van internet en mobiel werken. Bedrijven als Google (Gmail, Android), Facebook, Netscape, Amazon en zelfs Microsoft (Hotmail, open ID) realiseren groei dankzij het breed gebruik van open standaarden in de cloud.

Een succesvoorbeeld is de WDO-standaard voor containervervoer. Hiermee kunnen private organisaties als verladers en transporteurs elektronische berichten uitwisselen met publieke organisaties als havenbedrijven, Douane en inspectiediensten over containers die Nederland inkomen en verlaten. De Douane kan daardoor veel efficiënter de controle op aangevoerde containers uitvoeren wat zich weer vertaalt in een snellere afhandeling van containerschepen en containerstromen in de haven van Rotterdam (Maasvlakte) en van vliegtuigen op Schiphol.

Het bedrijfsleven heeft ook een groot belang bij de standaardisatieslag, die op het gebied van een federatief authenticatiestelsel is en wordt gemaakt, samen met de overheid. De federatieve opzet is kenmerkend voor eHerkenning en het in ontwikkeling zijnde eID stelsel.nl. Door standaardisatie van beveiliging en specifieke berichtenstromen worden authenticatiemiddelen onderling uitwisselbaar. Er is dan niet langer noodzaak om als dienst aanbieder zelf ook een authenticatiemiddel uit te geven wat tot een enorme kostendaling leidt. De digitale sleutelbos wordt daarmee kleiner wat ook leidt tot meer gebruiksgemak. Door de federatieve opzet neemt verder de kwetsbaarheid voor storingen en malversaties af. Mocht een bepaald authenticatiemiddel wegvallen, dan is altijd een bruikbaar alternatief

beschikbaar.

Door de enorme groei van webbased werken wordt beveiliging steeds meer een issue. Bekend zijn de DDOS-aanvallen, het nadoen van officiële websites en diefstal van gegevens door phishing. Het College heeft ter preventie van dergelijke malversaties status gegeven aan open standaarden als DNSSEC (veilige domeinnamen), DKIM en DMARC (veilige email) en IPv6 (IP adressen). Deze blijken uitermate effectief in het verlagen van de kwetsbaarheid van IT systemen. Samen met onder meer het Nationaal Cyber Security Centrum wordt gewerkt aan bekendheid en adoptie van die standaarden.

De tendens naar webbased werken zal de komende jaren verder intensiveren. Dat is ook terug te vinden in een aantal beleidsnota's aan de Tweede Kamer waarin de digitale communicatie van de overheid met burgers en bedrijven weer centraal wordt gezet en waarin daartoe aandacht gevraagd voor de ontwikkeling van een generieke digitale infrastructuur (Digitale overheid 2017, Digitale agenda.nl, Digitale Implementatieagenda, Open overheid, iStrategie Rijk, de Overheidsbrede implementatie-agenda voor dienstverlening en eOverheid, en de recente brief over de generieke digitale infrastructuur (GDI))

Gebruik van open standaarden zal één van de peilers worden van zo'n GDI. Van burgers en bedrijven mag niet verwacht worden dat ze telkens andere formaten moeten hanteren als ze met de overheid digitaal communiceren.

In deze periode wordt ook veel aandacht besteed aan de verdere ontwikkeling van een procedure om status te geven aan voorzieningen. Juist die procedure voor voorzieningen draagt de belofte in zich om massaal open standaarden te implementeren. Illustratief zijn de overzichten die Logius in zijn jaarverslag 2013 heeft gepubliceerd over de mate van adoptie van open standaarden in de voorzieningen die Logius beheert.

http://publicaties.logius.nl/nl/magazine/6604/749760/verantwoording_open_standaarden.html

Juist de rapportage over de adoptie van open standaarden in voorzieningen werkt erg stimulerend op de mate van adoptie. Dat blijkt ook weer uit de monitor open standaarden 2012 die aan de Tweede Kamer is uitgebracht. Die monitor laat overigens ook zien dat er nog een wereld te winnen is. Zeker bij gemeentelijke overheden is nog een hoop werk te doen.

Het Forum en College Standaardisatie ontwikkelen zelf geen standaarden. Wel wordt status gegeven aan relevante open standaarden. Daarbij worden de belangen van alle betrokken organisaties meegenomen: ICT-gebruikers (overheden, bedrijven, burgers), ICT-aanbieders en organisaties die standaarden ontwikkelen en beheren. Bovendien worden richtinggevende adviezen gegeven over de adoptie van standaarden en voorzieningen en wordt gemonitord in welke mate de aangewezen open standaarden bij aanbestedingen van ICTsystemen en -ICT-diensten worden geëist. Teneinde de adoptie bij de diverse overheidsorganisaties beter te borgen zijn afspraken gemaakt met de Bestuurlijke Regiegroep (BRG), de Interdepartementale Commissie Chief Information Officers (ICCIO), het PIANOo (platform aanbesteden) en het Kwaliteits Instituut Nederlandse Gemeenten (KING) over de opvolging van de Collegebesluiten. Op het gebied van informatiebeveiliging wordt nadrukkelijk samengewerkt met Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC). Verder bestaat er goede uitwisseling met organisaties als de Manifestgroep, het Interprovinciaal Overleg Provincies (IPO) de Vereniging Nederlandse gemeenten (VNG), de Vereniging van coördinatoren Informatievoorziening en Automatisering in

Nederlandse Gemeenten (VIAG) en het bedrijvenplatform van het ECP-Platform voor InformatieSamenleving.

	Relevante open standaard van 'pas toe of leg uit'-lijst	Toegepast	Toelichting
4. Gegevensuitwisseling			
4.1 Digipoort (SMTP, FTP, POP3)	Digikoppeling (berichtenverkeer)	Gepland	Migratie OTP naar MS/KIS
	IPv4&IPv6 (internetadressen)	Nee	In beginsel aanwezig, maar nog niet ingericht
	DNSSEC (domeinnaambeveiliging)	Nee	In beginsel aanwezig, maar nog niet ingericht
4.2 Digipoort (SOAP, WUS, EbMS)	Digikoppeling (berichtenverkeer)	Ja	
	IPv4&IPv6 (internetadressen)	Ja	
	NEN-ISO/IEC 27001&27002 (informatiebeveiliging)	Ja	
	SETU (inhuur flexibele arbeidskrachten)	Ja	
	XBRL en Dimensions (financiële rapportage)		
4.3 e-factureren	DNSSEC (domeinnaambeveiliging)	Gepland	
	IPv4&IPv6 (internetadressen)	Nee	
	PDF/A en PDF 1.7 (publicatie-documentformaten)	Ja	
	Semantisch model e-factureren (e-Factureren)	Ja	
	SETU (inhuur flexibele arbeidskrachten)	Ja	
	Webrichtlijnen (website-toegankelijkheid)	Nee	
4.4 Digilink	DNSSEC (domeinnaambeveiliging)	Gepland	
	IPv4&IPv6 (internetadressen)	Nee	
	PDF/A en PDF 1.7 (publicatie-documentformaten)	Ja	
	Semantisch model e-factureren (e-Factureren)	Ja	
	SETU (inhuur flexibele arbeidskrachten)	Ja	
4.5 Supd@x	IPv4&IPv6 (internetadressen)	nee	In beginsel aanwezig, maar nog niet ingericht
	DNSSEC (domeinnaambeveiliging)	nee	In beginsel aanwezig, maar nog niet ingericht
4.6 SBR	DNSSEC (domeinnaambeveiliging)	Gepland	n.v.t. voor SBR
	IPv4&IPv6 (internetadressen)	Nee	Afhankelijkheid van hoster
	PDF/A en PDF 1.7 (publicatie-documentformaten)	Ja	
	Webrichtlijnen (website-toegankelijkheid)	Ja	
		Nee	Wacht op impactanalyse. Wacht op akkoord
		Nee	Wacht op impactanalyse. Wacht op akkoord
	XBRL en Dimensions (financiële rapportage)	Ja	

Resultaten in vogelvlucht 2012-2014

Lijsten met open standaarden en voorzieningen

- Beproeft en breed geaccepteerde open procedure voor zowel de pas-toe-of-leg-uit lijst met open standaarden als de lijst met gangbare open standaarden
- Vanwege de kwaliteit van de procedure bestaat vrijstelling van notificatie in Brussel wanneer opgenomen open standaarden in aanbestedingen worden geëist
- Selectieprocedure voor open standaarden geadopteerd door Europese Commissie en aantal lidstaten, zoals het Verenigd Koninkrijk, Zweden en Noorwegen en is deze in België in voorbereiding
- 14 nieuwe open standaarden toegevoegd aan pas toe of leg uit lijst met in totaal 35 standaarden (stand april 2014)
- 6 standaarden in procedure voor pas toe of leg uit lijst (besluitvorming najaar 2014)
- Lijst met gangbare standaarden geactualiseerd (2013) met in totaal 54 standaarden
- Geaccepteerde procedure ontwikkeld om te komen tot een overweg status van voorzieningen (2013)
- Toets van een viertal voorzieningen (testfase).

Adoptie open standaarden en voorzieningen

- Structurele inbedding open standaarden in basisregistraties en de voorzieningen van iNUP en shared services

- Structurele inbedding van Open Standaarden in planvorming voor de Generieke Digitale Infrastructuur (GDI)
- Groeiende bekendheid van Forum en College en de lijsten
- Jaarlijkse monitor met gegevens over adoptie open standaarden door overheidsorganisaties (2012, 2013 en 2014 Daarover wordt ook aan de Tweede Kamer gerapporteerd
- Gerichte en succesvolle promotie activiteiten voor opgenomen standaarden met accent op SEPA (betalingsverkeer), beveiligingsstandaarden en IPv6 (Internetadressen)
- Publicatie met generieke en specifieke bestekteksten over open standaarden voor inkopers (2012)
- Bestuurlijke afspraken met BRG, ICCIO en KING over opvolging van College besluiten (2013)
- Structurele samenwerking met koepelorganisaties als Manifestgroep, ICCIO, VNG, KING, PIANOO, VIAG en IPO
- Advies over de samenhang tussen documentstandaarden (2012), de samenhang van standaarden die relatie hebben met eFactureren (2014), cloudstandaarden en de samenhang van beveiligingsstandaarden (2014)
- Analysemodel op basis waarvan per standaard passende adoptieactiviteiten gekozen kunnen worden (2013)
- Business case aspecten toegevoegd aan procedure om economische baten zichtbaar te maken (2013)
- Een tiental op specifieke standaarden (IPv6, SEPA, DKIM, SAML, DNSSEC en NEN/ISO 27001/27002) gerichte workshops voor overheden en bedrijven
- Structurele betrokkenheid bedrijfsleven bij selectie en adoptieactiviteiten rond open standaarden (vertegenwoordiging in Forum en in expertgroepen; participatie bij marktconsultatie bij het plaatsen van standaarden op de lijst. Daarnaast wordt aan het ECP bedrijvenplatform terugkoppeling gegeven over Europese projecten)

Vraagsturing

- Advies over de keuze van modelleringmethoden bij semantische vraagstukken (2013)
- Implementatiehandreiking voor het Beheer- en ontwikkelmodel open standaarden (BOMOS2i) en de Engelse versie daarvan (2012)
- Adoptie van BOMOS2i door Logius voor bij hen in beheer genomen open standaarden
- Versie 2 van de Handreiking betrouwbaarheidsniveaus voor authenticatie bij elektronische overheidsdiensten (2013 en 2014)
- Internationale benchmark open data (2012) en adviezen over zowel technische als juridische aspecten van open data (2012)
- Plan van aanpak voor en advisering over de vernieuwbouw van de Stelselcatalogus (2012-2014) voor het ontsluiten van gegevens uit basisregistraties
- Advies aan de beleidsdepartementen BZK en EZ ten behoeve van standaardisatie issues in beleidsnota's aan de Tweede Kamer (Digitale overheid 2017, Digitale agenda.nl, Digitale Implementatieagenda, Open overheid, iStrategie Rijk, de Overheidsbrede implementatie-agenda voor dienstverlening en eOverheid, en het recente advies over de generieke digitale infrastructuur (GDI))
- Ontwikkeling samen met TNO van een 'Standaardisatiescan' (2013) en de toepassing ervan in de tuinbouwsector (2014)

- Advies over het wettelijk verplichten van het gebruik van open standaarden en voorzieningen (2012)
- Advies over de ontwikkeling van betrouwbaarheidsniveaus voor de digitale handtekening (2013 en 2014)
- Advies over doorontwikkeling NORA en bijdragen aan NORA katernen, structurele samenwerking met NORA
- Advies over selectie van cloudstandaarden (2013-2014)
- Gevraagd advies aan de programmaraad Stelsel van Basisregistraties over de vergroting van de samenhang tussen koppelvlakken StuF, NEN3610 en SUWI.ml (2013 en 2014)
- Advies aan eID-stelsel.NL, ON2013 en NCSC beveiligingsrichtlijnen (2013 en 2014)
- Adviezen over de benutting van het duurzaamheidspotentieel van open standaarden
- Pro-actieve advisering bij consultaties voor grote aanbestedingsprojecten van overheidsorganisaties zoals de Digitale Werkplek Rijksdienst (DWR), het Nationaal Cyber Security Centrum, het programma eID stelsel.nl en aan Logius voor beveiligde drukwerkdiensten.

Internationaal

- Op Europees niveau (Europese Commissie) is grotendeels de Nederlandse procedure voor selectie van open standaarden en het model voor het beheer daarvan overgenomen.
- Voordracht voor Europese status voor een x-aantal specifieke standaarden van de pas-toe-of-leg-uit lijst
- Analyse en advies over 7 standaardisatie onderwerpen uit de Europese Digitale Agenda, zoals
- Inbreng Nederlands standpunt op het gebied van standaardisatie voor het ICT Multi Stakeholder Platform (MSP) voor standaardisatie, en bij de interoperabiliteitsorganisatie van de Europese Commissie (ISA)
- Terugkoppeling aan het bedrijvenplatform van ECP over Europese standaardisatieprojecten als STORK, PEPPOL en ESENS
- Participatie in en voorzitterschap van het informele netwerk van Europese counterparts op het gebied van standaardisatie en interoperabiliteit met landen als België, Denemarken, Duitsland, Estland, Finland, Noorwegen, Portugal, Spanje, Verenigd Koninkrijk en Zweden en daarbuiten met Canada en Japan.
- Participatie in het Europese eSENS project op verzoek van EZ om te komen tot xxxx
- Voordracht aan het Europese Multi Stakeholder Platform ter selectie van beveiligingsstandaarden en effectiviteit van adoptiemethodes

Communicatie

- Succesvolle publicaties als 'Standaard werken' met business cases van succesvolle standaardisatie projecten, de Handreiking betrouwbaarheidsniveaus en de Handreiking Beheer Open Standaarden (BOMOS)
- Een drietal Engelstalige publicaties: Toward a better supply and distribution process for open data; Assurance levels for authentication for electronic government services; BOMOS2i, the practical approach
- Een viertal 'laagdrempelige' korte filmpjes over 1) het algemeen belang van standaardisatie 2) de baten van standaardisatie 3) standaardisatie van

- begrippen en 4) de informatiebeveiligings standaarden.
- Bijdragen aan diverse interne en externe vaktijdschriften (o.a. Koppelvlak, de Automatiseringsgids, iBestuur en Computable)
- Onderhoud van veelgelezen Twitter account (1147 volgers)
- Onderhoud en uitbouw Forum website (2014 nieuwe inrichting– na doelgroeponderzoek & feedback).
- Structurele communicatieafspraken met koepelorganisaties van mede-overheden over gezamenlijke boodschap via o.a. hun eigen periodieken (BRG)
- Jaarlijkse bijdragen aan veelbezochte congressen (ECP jaarcongres, Overheid en ICT, Open Overheid, KING congres, iBestuur congres)
- Structurele samenwerking met NORA op communicatiegebied (mede ivm. de samenhang van standaarden en architectuur)

Doorkijkje naar 2015-2017

Door de explosieve groei van webbased werken zal het belang van standaardisatie de komende jaren alleen maar toenemen. Die tendens wordt versterkt door de kabinetsplannen voor digitaal werken, de grote decentralisaties en de bezuinigingsplannen. Die tendens speelt ook in het bedrijfsleven. Voor goede marktkansen is meegroeien op deze standaardisatiegolf een noodzakelijke strategie. In het schema van Rogers komt in deze periode de overgang van de early majority naar de late majority. Dan ontstaan de grootste effecten en dus de grootste besparingen.

Uitdagende thema's zijn: het toepassen van open standaarden, organisatorische interoperabiliteit en standaardisatie (rol van afsprakenstelsels), functionele samenhang aanbrengen tussen open standaarden van de lijsten voor de verschillende doelgroepen (veiligheid, bureau-toepassingen etc.), identificeren en agenderen van witte vlekken in het standaardisatielandschap, veiligheid, betrouwbaarheid en toegankelijkheid van (historische) data, internationale afstemming en monitoring van de adoptie.

Hoewel klein in omvang heeft het BFS ook in Brussel veel invloed. Dat heeft vooral te maken met continuïteit en goede inbreng. Andere lidstaten brengen vaak op korte termijn veel mensen en geld bijeen, maar als na een paar jaar het onderwerp geschrapt wordt is ook het effect vaak weg.

Voor de eOverheidsbouwstenen lijkt een minder vrijblijvend regime wenselijk. Om dat te kunnen realiseren hebben het College en het Forum een stevige basis gelegd in de vorm van transparante procedures en lijsten.

Omdat standaardisatieactiviteiten op het gebied van beveiliging, authenticatie, eFactureren, en betalingsverkeer ook uitermate relevant zijn voor de private sector is het noodzakelijk om de participatie vanuit het bedrijfsleven in het Forum te continueren en te intensiveren.